

Tištěná média 1

Dámy i hrubé nemravnosti

[zobrazit sken](#), [skeny titulních stran](#)

Tištěná média, Datum publikace: 09.04.2025 0:00:00, Datum importu: 09.04.2025 0:21:52, Zdroj: A2, Autor: Marcela Magdová, Rubrika: Divadlo, Strana: 8, Periodicita: Dvakrát týdně, Vydavatel: Společnost Kulturní týdeník A2, s. r. o., Provozovatel: Společnost Kulturní týdeník A2, s. r. o., Země: CZ, AVE: 30 126 Kč, GRP: 0,26, OTS: 23 641, Tištěný náklad: 8 000, Čtenost: 23 641, Plocha: 80823 mm²

Dianiškovo (ne)korektní univerzum

Hry Tomáše Dianišky se dlouhodobě těší zájmu diváků, kritiky i dramaturgů řady českých a moravských divadel. Jeho cesta k původní dramatické tvorbě vyznačující se silně nekorektním humorem vedla přes činoherní herectví, jemuž se paralelně s občasnou režii vlastních textů věnuje stále.

Zatím poslední hra Tomáše Dianišky (nar. 1984), dokufikce *Zakleté dámy* (2024), napsaná jako obvykle na objednávku, tentokrát pražského Činoherního klubu, se věnuje manželkám československých prezidentů. Životy prvních dam provázela řada veřejných tajemství, skandálních odhalení nebo prostě jen samota, k níž je předurčila „vrcholná pozice“, kterou si samy ne zvolily. Hanu Benešovou, Martu Gottwaldovou, Vieru Husákovou a Olgu Havlovou Dianiška zobrazuje jako ženy uvězněné ve svých tajemstvích neboli princezny v zakletém zámku. S historickými reáliemi nakládá jako vždy volně: přetváří je s ohledem na vlastní, smyšlenou pointu a vyplňuje je popkulturními, zejména filmovými odkazy k předrevoluční pohádkové tvorbě. Nejedná se však zdaleka o tak drsnou a odvážnou infiltraci autorského subjektu do příběhu tuzemských dějin, jako tomu bylo v Dianiškových prvních dramatech. Jako by se zavedený autor zdráhal použít vtíp na první dobrou, který bývá často tím nejúčinnějším. Některé postavy ušetřil své drzé ironie a jiné naopak na základě momentálního společenského konsenzu posměšně katapultoval mezi odporné záporáky. Martu Gottwaldovou tak zobrazuje jako rozložitou primitivní ženštinu. Její závěrečné připodobnění k Lady Macbeth je však ve výsledku zcela funkční a odkazuje k dřívějšímu autorovu hrozivě nekorektnímu stylu. Škoda, že nehledal podobně výstižnou asociaci, která by dekanonizovala i události Občanského fóra – vzhledem k prostoru Činoherního klubu, kde tato iniciativa v listopadu 1989 vznikla – nebo osobnosti Václava a Olgy Havlových.

Milovník braku

Možná jde o korektiv zcela intuitivní, související s posuny společenské tolerance vůči „nevhodnému“ zobrazení jistého obsahu stejně se zadáními a místy, pro která své hry píše. V další ze svých nedávných premiér, ve hře *Den zúčtování* (2024) na půdě **Národního divadla moravskoslezského**, se totiž naopak ve výsměchu všem a všemu vyžívá. Vrací se tím ke svým nejstarším pracím a zápletky spočívající v nestandardním plynutí času. Veličina času je pro Dianišku zásadní. Pokud své hry nelokalizuje přímo do minulosti, propadají se jeho hrdinové v čase, jako tomu bylo v iniciační sci -fikomedii *Atomová kočička*, napsané v roce 2016 a poprvé v autorově režii uvedené v libereckém Malém divadle. Červí dírou v pračce v ní postavy cestují do osmdesátých let minulého století. Od loňska má Atomovou kočičku na programu Východočeské divadlo v Pardubicích, kam ji pře nesl režisér inscenace Robert Bellan.

Cestu do minulosti nechtěně podnikne i skupina přátel, jež se omylem dostává do „chartistického“ roku 1977, ve hře *Encyklopedie akčního filmu* z roku 2021, premiérované v Divadle pod Palmovkou, kde Dianiška působí jako člen hereckého souboru. I zde se objevuje Václav Havel, jehož existence, a tedy i vznik sametové revoluce jsou zásahem hostů z budoucnosti ohroženy. V Encyklopedii akčního filmu nechává autor zároveň naplno vyniknout svou obsesi brakovými žánry s příměsí devadesátkové estetiky. Tu dokáže pomoci chytlavých hlášek vynikajícím způsobem roubovat na dějinná fakta nejen obou československých totalit. Jeho hrdinové vždy hovoří bez ohledu na dobu aktuálním jazykem. Často i jednájí v kontextu současné doby. Dianiška si je vybírá mezi reálnými osobnostmi s pozoruhodným, i když lehce vykloubeným a především učebnicemi opomenutým příběhem, který dopuje asociativními odkazy, bizarnostmi a absurditou vlastní fantazie.

Historické potměšilosti

První takovou figurou mu byl zakladatel moderní informatiky, matematik Alan Tu -ring, jehož zásluhou byl dešifrován nacistický tajný kód Enigma. Ve hře *Přísně tajné: hrubá nemravnost* z roku 2011 jej zobrazil jako inteligentního, ale tak

trochu divného týpka, který má kromě matematiky rád také kluky, což bylo v Anglii do šedesátých let minulého století trestné. Turing, kterého Dianiška vnímá z osobní, až intimní perspektivy, ve hře přirovnává matematiku k mozkové masturbaci a informaci k lásce. Přes záměrnou jadrnost, až provokativní obscenost ve výrazivu se však autorovi podařilo text naplnit i hlubším významem, který se v leckterých novějších realizacích vytrácí.

Další neznámou, autorem rehabilitovanou postavou nyní již z poválečného Československa byla perzekvovaná skautská vedoucí Bedřiška Synková, jejíž portrét se shodou okolností dostal na rubovou stranu československé jednokorunové mince. V Mlčení bobříků, uvedeném v roce 2016 v podkrovním studiu Palmovky, kde je doposud na repertoáru, ji zobrazuje jako dívku hororově posedlou skautingem. Za přispění vizuální potměšlosti režiséra Jana Friče vznikl historický žert na půdorysu běčkového hororu, v němž jsou komunisté představeni jako exorcisté a pohraničníci sřezíící lidově demokratické zřízení stylizování do zombies.

Mezi nejfrekventovanější historické bytosti v Dianiškových hrách patří parašutisté operace Antropoid. Akci zaměřené na provedení atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha je zasvěcena hra 294 statečných (2020), jež rozkrývá zákulisí tohoto činu, včetně postav libeňského odboje, který oběma výsadkářům, Janu Kubišovi a Josefu Gabčíkovi, pomáhal. Ožívá zde řezník Vosmík s nezletilou Jindřiškou Novákovou, již uctila nedávno instalovaná plastika Dívka s kolem v pražské Libni, i Vlastimil Moravec, zvaný „Ata“, který zařizoval pro parašutisty rychlé kurýrní spojení a jenž po dlouhém mučení prozradil jejich úkryt v kostele v Resselově ulici. Hru Dianiška napsal opět pro Divadlo pod Palmovkou, které přímo sousedí s ulicemi, kde konkrétní postavy žily, její vyznění rezonovalo tudíž v této lokalitě o to silněji.

S odbojářskou rodinou Moravců byla spojena i Hana Krupková z Pardubic. Její život inspiroval Tomáše Dianišku k napsání hry Tělo tajné agentky pro hradecké Klicperovo divadlo, jež ji uvádí od roku 2023. Demonstruje snahu člověka přežít za všech režimů. Hana Krupková se nejprve ve vidině záchranu vlastního života stává konfidentkou gestapa, následně i agentkou StB. Ve hře dojde i na flashback samotného seskoku a stejně jako v 294 statečných nechybí zrádce Karel Čurda. Parašutisté se mihnou i v Zakletých dámách v souvislosti s britským exilem prezidenta Beneše.

Politická satira

Ve Dnu zúčtování uvízne neakceschopný, utápnutý Kamil Kulhánek v časové smyčce a prožívá jeden den stále znovu a znovu. Zároveň hraje o čas, jelikož ve večerních hodinách osudného dne dojde ke katastrofálnímu výbuchu haldy Ema. Kromě místních reálií se ve hře Dianiška vysmívá i praxi lokální politiky, konkrétně poměrům na radnici, žánr sci-fikomedie se tu proto místy posouvá do politické satiry. Autor si dost možná vypůjčil motiv z filmu Na Hromnici o den více (1993), při jeho filmové specializaci však půjde spíše o citaci Cameronova filmu Terminátor 2: Den zúčtování (1991). Jednou z figur Kamilovy rodiny, s níž hrdina nedokáže na počátku komunikovat, a tudíž ji zachránit před blížící se explozí, je homosexuální strýc Alois. Jeho zobrazení, posílené o režiijní stereotyp (hostujícího zahraničního režiséra Piotra Ratajczaka) představitel menšiny sexuální orientace, vyvolalo u odborné veřejnosti při diskusi o inscenaci v rámci festivalu Ostravar velkou nevoli. Hodnocení postavy spolu s celým dílem naráželo na momentálně nastavené hranice korektnosti, které nesmí s největší pravděpodobností tvůrce překročit. Tato revize ale značně omezuje uměleckou svobodu a právo na absolutní relativizaci a znevážení, jež jsou pro Dianišku typické, a způsobuje, že je autor v tomto ohledu stále šetrnější a uhlazenější.

marcela magdová, Autorka je publicistka a teatroložka.
- Z inscenace Zakleté dámy. Foto cínoherníklub.cz

Dámy i hrubé nemravnosti

Dianiškovo (ne)korektní univerzum

Na Těle tajné agentky se střetávají tři hlavní postavy v osudových chvílích. Zdroj: Miroslav Šedivý / Divadlo pod Palmovkou

Věhlasné, že pro Dianišku charakteristické je, že v jeho hrách se často setkáváme s postavami, které jsou v určitém smyslu „neakceschopné“ nebo „utápnuté“. Tyto postavy jsou často zobrazeny jako lidi, kteří se nechávají vést okolnostem a nekonají žádné významné činy. Tento přístup k postavám je jedním z prvků, který Dianiška používá k satirizaci společnosti a politiky.

Marcela Magdová

Marcela Magdová je autorka hry Tělo tajné agentky. V této hře se setkáváme s postavami, které jsou v určitém smyslu „neakceschopné“ nebo „utápnuté“. Tyto postavy jsou často zobrazeny jako lidi, kteří se nechávají vést okolnostem a nekonají žádné významné činy.

Miroslav Šedivý

Miroslav Šedivý je režisér hry Tělo tajné agentky. V této hře se setkáváme s postavami, které jsou v určitém smyslu „neakceschopné“ nebo „utápnuté“. Tyto postavy jsou často zobrazeny jako lidi, kteří se nechávají vést okolnostem a nekonají žádné významné činy.

Hrubé nemravnosti

Hrubé nemravnosti jsou jedním z prvků, který Dianiška používá k satirizaci společnosti a politiky. Tyto nemravnosti jsou často zobrazeny jako lidi, kteří se nechávají vést okolnostem a nekonají žádné významné činy.

...vzhledem k tomu, že se jedná o hru, která je určena pro diváky, kteří mají zájem o satiru a politiku, je to zcela přirozené. Dianiška se v této hře snaží ukázat, že lidé, kteří se nechávají vést okolnostem a nekonají žádné významné činy, jsou v určitém smyslu „neakceschopné“ nebo „utápnuté“.

AR

současné české drama

Ilustrace: Štěpán Brož, 2025
ISSN 1803-6635
9 771803 663006

rozhovor s Petrem Borkovcem
dokument Veřejně prospěšné práce
Aphex Twin mezi ikonou a memem
britský seriál Adolescent
Paola Sceranková v 8smičce
povídka Veroniky Bendové

